

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de uitdagingen voor de Europese technische industrie (machinebouw, elektriciteit, elektronica en metaalbewerking) in een veranderende wereldeconomie (initiatiefadvies)

(2014/C 170/05)

Rapporteur: **STUDNIČNÁ**

Corapporteur: **ATANASOV**

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft op 14 februari 2013 besloten overeenkomstig artikel 29, lid 2, van zijn reglement van orde een initiatiefadvies op te stellen over

De uitdagingen voor de Europese technische industrie (machinebouw, elektriciteit, elektronica en metaalbewerking) in een veranderende wereldeconomie

(initiatiefadvies).

De adviescommissie Industriële Reconversie (CCMI), die met de voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 21 november 2013 goedgekeurd.

Het Comité heeft tijdens zijn op 10 en 11 december 2013 gehouden 494e zitting (vergadering van 11 december 2013) het volgende advies uitgebracht, dat met 167 stemmen vóór en 1 tegen, bij 4 onthoudingen, is goedgekeurd.

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. De Europese machinebouw⁽¹⁾ (**MB**) is van essentieel belang voor het economisch herstel van Europa en de ambitieuze doelstelling om de industriële productie voor 2020 meer dan 20 % van het bbp te laten stijgen. Maar ondernemingen moeten meer investeren om die groei te genereren, om de huidige trend te keren en om mensen aan het werk te helpen.

1.2. Hiertoe moet Europa een duidelijke visie en doelen voor de industrie ontwikkelen. Dit moet leiden tot gecoördineerd beleid dat duidelijk gericht is op het concurrentievermogen van de Europese industrie, andere beleidsgebieden omvat en Europa aantrekkelijk maakt als vestigingsplaats voor bedrijven.

1.3. Europa moet een positievere aanpak uitwerken voor veranderingen in de industrie, met name gezien de geslaagde overgang van de LMOE.

1.4. Europa dient zijn voordelen beter te beseffen, ze te ontwikkelen en te versterken: goed opgeleide en gemotiveerde werknemers, een divers onderwijsaanbod, enorme wetenschappelijke kennis, veel wereldwijd leidende regionale clusters, goed geïntegreerde ketens van leveranciers en diensten, een goed-ontwikkelde vervoersinfrastructuur en een enorme interne markt met meer dan 500 miljoen consumenten en gedegen samenwerking met sociale partners.

1.5. Om nieuwe investeringen aan te trekken moet Europa een strategie volgen die zijn industrie in de voorste gelederen van de technologische innovatie houdt; om de vereiste productieomvang en werkgelegenheid te bereiken, die in hoge mate het concurrentievermogen versterken, moet Europa aantrekkelijker worden voor ondernemingen die massaproducten maken, zowel in het hoge, lage en middensegment van technische producten. Het EESC verzoekt de Europese Commissie een strategie uit te werken met een plan dat toont hoe Europa meer investeringen kan aantrekken in high tech-ondernemingen — inclusief moderne fabrieken die zijn voortgekomen uit de 4e industriële revolutie — en in hoogwaardige vaardigheden, waarbij innovatie in de gehele waardeketen wordt bevorderd.

1.6. Subsidies voor Europees onderzoek moeten meer gerelateerd worden aan de behoeften van de industrie door bedrijven in een vroeg stadium bij het innovatieve proces te betrekken en door creatieve technieken in het midden- en kleinbedrijf (mkb) te steunen, zodat nieuwe ideeën eenvoudiger en sneller tot nieuwe producten leiden. Clusters van industriële ondernemingen en onderzoeksinstellingen moeten worden gestimuleerd en ondersteund.

1.7. De Commissie moet meer doen om het bestaan van Europese ondernemingen aangenamer maken, vooral voor het mkb. Nieuwe technische en administratieve wetgeving moet alleen overwogen worden als de doelstellingen anderszins niet te bewerkstelligen zijn. De Commissie dient de aandacht meer te richten op een samenhangende toepassing van bestaande regels in alle lidstaten, harmonisatie en uitbreiding van het markttoezicht. De Commissie zou ook moeten ijveren voor een evenwichtige toepassing van die aanpak wereldwijd, in andere regio's van de wereld.

⁽¹⁾ Zie punt 2. **Inleiding**

1.8. Nadelen, zoals de moeilijke toegang tot financiering, hoge energiekosten en kosten in verband met administratieve lasten en wetgeving, moeten worden teruggedrongen door consistente en voorspelbare wetgeving.

1.9. Een hoge arbeidsparticipatie in Europa kan alleen worden gehandhaafd met werknemers die beter zijn opgeleid dan in concurrerende economieën. Maatregelen zijn geboden om jongeren, zowel mannen als vrouwen, te interesseren voor technische beroepen, met steeds geavanceerdere machines en diensten. Samenwerking van bedrijven met universiteiten en scholen, opleidingen en levenslang leren verdienen aanmoediging.

2. Inleiding

2.1. De technische industrie in Europa is een zeer brede en uiteenlopende sector en betreft de NACE-codes 25, 26, 27, 28, 29.3, 32.11 en 33, met uitzondering van 33.15 tot en met 33.17. De technische industrie omvat doorgaans: de elektrotechnische en machine-industrie; de elektronica-industrie; de metaalproducten- en metaalbewerkingsindustrie.

2.2. De gehele technische industrie in Europa omvat circa 130 000 ondernemingen, biedt werk aan meer dan 10,3 miljoen hoogopgeleide en vakbekwame mensen, zorgt voor een jaaromzet van zo'n 1 840 miljard euro en neemt ongeveer 1/3 van de totale uitvoer van de EU voor haar rekening.

2.3. Door de productie van eindproducten en de levering aan andere sectoren van (onder)delen, instrumenten, machines, installaties, systemen, technologie enz. speelt deze industrie een centrale rol voor het technologische niveau van tal van andere sectoren en bepaalt ze de ontwikkeling van de samenleving ten aanzien van energie-efficiëntie, gezondheid, mobiliteit, communicatie en veiligheid.

2.4. Vanwege de enorme omvang, grote werkgelegenheid en sterke exportgerichtheid is de technische industrie van cruciaal belang voor het economisch herstel van Europa en de ambitieuze doelstelling in de Commissiemededeling „Een sterkere Europese industrie om bij te dragen tot groei en economisch herstel”, te weten de huidige trend keren en de industriële productie tegen 2020 tot ruim 20 % van het bbp laten groeien.

2.5. De Europese technische industrie moet beschouwd en geanalyseerd worden in het licht van de economische ontwikkeling in de EU; deze industrie is een integrale en essentiële schakel van de desbetreffende waardeketen. Zo gezien heeft deze industrie in wezen onder dezelfde problemen te lijden als de tegenhangers in die keten (staalindustrie, energiesector...).

3. Uitdagingen voor de Europese technische industrie

3.1. Internationale concurrentie

3.1.1. De Europese technische industrie voert een groot deel van haar productie uit. De laatste jaren zijn de investeringen achtergebleven ten opzichte van andere delen van de wereld. Hierdoor vindt er een gevaarlijke verplaatsing van waardeketens naar buiten Europa plaats en de Europese technische industrie heeft zo te kampen met steeds meer mondiale concurrentie.

3.1.2. Noord-Amerika volgt een strategie die is gericht op herindustrialisatie en met name uitgaat van lage energiekosten en lagere arbeidskosten in de NAFTA. China en diverse landen in Zuidoost-Azië hebben aanzienlijke investeringen weten aan te trekken, met name in de sectoren elektriciteit en elektronica, en recentelijk ook in de machinebouw. Met door de overheid gesteunde ontwikkelingsplannen concurreren deze industrieën niet alleen met lage lonen; binnenkort zullen zij ook goederen met een hogere toegevoegde waarde produceren. Japan wint aan concurrentievermogen door de recente devaluatie van de yen met zo'n 30 %. Tot slot zijn Afrika en het Midden-Oosten er de laatste jaren in geslaagd investeringen in de industrie aan te trekken.

3.1.3. Het streven naar een aandeel van 20 % van de industrie in het bbp vereist dat er jaarlijks minstens 400 000 nieuwe banen bij komen. Slechts indien Europa meer investeringen kan aantrekken ontstaan er genoeg banen en welvaart om de hoge sociale standaard in Europa te handhaven en om de doelstellingen van Europa 2020 gestalte te geven. En er zal alleen in Europa geïnvesteerd worden als het concurrerend is.

3.1.4. Het is duidelijk dat zo'n hoog aantal (ruim 10 miljoen) voornamelijk goed betaalde banen niet behouden kan blijven als Europa zich alleen richt op het hoogste marktsegment van technische producten. Hightechbedrijven zijn doorslaggevend voor de technologische ontwikkeling en het stimuleren van innovatie in de gehele waardeketen, maar voor Europa is het van essentieel belang dat het een productieplaats blijft voor allerlei technische (basis)producten, ook in het lagere en middensegment. Dit zorgt niet alleen voor werk, maar is ook cruciaal voor het geïntegreerde netwerk van leveranciers, dat een van de grootste voordelen voor producenten in Europa is, en snelle uitwisseling van kennis, een snelle aanpassing van de productie en voordelen van regionale clusters mogelijk maakt.

3.2. Technologische uitdagingen

3.2.1. Vooral de machinebouw bevindt zich in de voorhoede van de overgang naar een groene en koolstofarme economie door de goederen, systemen en technologieën die de bedrijven in deze sector produceren. De industrie evolueert heel snel naar de vierde industriële revolutie ⁽²⁾, die zal zorgen voor de sprong naar massamaatwerk, die de industrie in staat stelt pasklare oplossingen te leveren voor de problemen van de samenleving.

3.2.2. Europa heeft de vereiste wetenschappelijke kennis en onderzoeksmogelijkheden voor de overstap naar een groenere economie, maar de weg naar innovatieve producten vergt meer dan dat. Europa heeft voor vele technologieën een duidelijk wetenschappelijk voordeel, maar de industrieën die de vruchten plukken van het onderzoek hebben zich in het buitenland gevestigd, d.w.z. Europa is niet aantrekkelijk genoeg als productieplaats om zulke innovaties op de markt te brengen en de vlucht van kennis naar concurrerende economieën wordt een echte dreiging.

4. Wat kan Europa doen?

4.1. Strategische aspecten

4.1.1. Wie de kansen van de EU beoordeelt in haar streven naar het vereiste industriebeleid stuit op ernstige inherente problemen die de noodzakelijke overschakeling beïnvloeden. Ten eerste ontbeert het de EU helaas aan visie en leiderschap, hetgeen uitmondt in te veel incoherente initiatieven en een acuut gebrek aan samenhang van het regelgevingskader. Ten tweede moet het begrip duurzaamheid, dat als integratiestrategie zou kunnen fungeren, gelijke aandacht schenken aan de drie pijlers (milieu, samenleving, economie).

4.1.2. De huidige daling van het beleggersvertrouwen ⁽³⁾ in de Europese economie is alarmerend; het is cruciaal om dit terug te winnen. Daadwerkelijke uitvoering van de EU 2020-strategie en een stimulerend, motiverend ondernemingsklimaat kunnen deze achteruitgang tegengaan.

4.1.3. Om de gestage neergang van de industrie in Europa een halt toe te roepen, zijn veel meer investeringen en groei nodig. De 20 %-doelstelling en het scheppen van nieuwe banen zijn pas haalbaar als Europa een duidelijke visie en agenda voor de industrie uitwerkt. Dit zou moeten leiden tot gecoördineerd beleid dat duidelijk gericht is op het concurrentievermogen van de Europese industrie, andere beleidsgebieden omvat en Europa aantrekkelijk maakt als vestigingsplaats voor bedrijven.

4.1.4. Technische ondernemingen zuchten onder te veel en soms onterechte regelgeving, en veel nationale wetten overlappen de EU-wetgeving. Met name kleine en middelgrote ondernemingen kunnen dit niet aan. Technische bedrijven moeten in de eerste plaats technische oplossingen vinden en niet een flink deel van hun middelen inzetten om zich te buigen over de meest recente verordeningen. Een directe oplossing die dit probleem aanpakt, is beperking van nieuwe wetgeving.

4.1.5. Onnodige nieuwe wetgeving ontstaat bijvoorbeeld doordat herzieningsvoorstellen voor bestaande verordeningen en richtlijnen in de regel gevolgd worden door wijzigingsvoorstellen. Vaak is betere toepassing van bestaande regels een betere oplossing dan het creëren van nieuwe bepalingen. Er moet dus pas in laatste instantie naar nieuwe regels worden gegrepen.

4.1.6. De Europese wetgever tracht een bepaald terrein vaak te gedetailleerd te reguleren. Voor sommige technische verordeningen is dit zinvol, maar voor andere gebieden is het misschien onnodig: zo zijn regels voor elektromagnetische velden voor het mkb te ingewikkeld om na te leven. De Commissiestrategie voor gezondheid en veiligheid voor 2013-2020 moet een adequaat niveau van bescherming op de arbeidsplaats garanderen, maar tegelijk samenhangend, beknopt en eenvoudig toe te passen zijn.

⁽²⁾ 1^e (eind 18e eeuw) mechanische productiesystemen; 2^e (begin 20e eeuw) massaproductie, arbeidsverdeling; 3^e (sinds medio jaren „70) automatisering, elektronica en IT; 4^e internet in productieprocessen, het netwerken van die processen.

⁽³⁾ Zie bijgevoegd Eurostat-document.

4.1.7. De Europese wetgeving moet voorspelbaarder worden. Gelet op de investeringscyclus van bedrijven houdt dit in dat methoden na invoering niet worden gewijzigd en dat aanscherpingen van de doelstellingen voorspelbaar zijn en over een lange termijn worden uitgesmeerd. Een voorbeeld dat toont hoe de aanvankelijke totaalaanpak van de Commissie mislukte, is de richtlijn eco-ontwerp. Eerst lag het accent op energie; de gebruikte solide methode (MEErP) moest behouden blijven. Bijzondere problemen vloeien voort uit frequente herschikkingen. Voor sommige producten wordt de wetgeving ruwweg na 5 jaar veranderd, wat funest is voor de technische sector, waar de investeringshorizon zich uitstrekt van 10 tot 30 jaar.

4.1.8. Helaas komen in effectbeoordelingen van de Commissie de kosten van nieuwe wetgeving voor ondernemingen, met name het mkb, niet genoeg aan de orde. De grootste kostenpost van extra wetgeving, waarmee nu geen rekening wordt gehouden, zit in investeringen en in nieuwe bedrijven die Europa verlaten en zich buiten de EU vestigen.

4.1.9. Op vergelijkbare wijze zouden regels voor aanbestedingen eenvoudig te begrijpen moeten zijn. Anders kan het mkb niet langer inschrijven, neemt de concurrentie af, wordt de besluitvorming bij aanbestedingen moeilijker te controleren en worden openbare aanbestedingen fraudegevoeliger. Daarom moet het accent komen te liggen op vereenvoudiging en transparantie.

4.1.10. De energiekosten in Europa liggen veel hoger dan in concurrerende economieën. Om energie betaalbaar te maken, zou direct werk gemaakt moeten worden van een daadwerkelijke Europese energiemarkt. Verder zou er geen wetgeving ingevoerd moeten worden die tot extra prijsstijgingen leidt. Het koolstofvrij maken van de economie moet betaalbaar en technologisch neutraal zijn en gebaseerd op marktwetten.

4.2. *Interne markt en markttoezicht*

4.2.1. Bescherming tegen niet-conforme gevaarlijke producten en namaakproducten is een basisvoorwaarde voor eerlijke concurrentie. Momenteel wordt minder dan 1 % van alle via de grote Europese havens ingevoerde producten bij aankomst gecontroleerd op conformiteit met EU-bepalingen; veel gevaarlijke of nagemaakte producten, met name elektrische, komen zo op de interne markt.

4.2.2. Er bestaan in de lidstaten grote verschillen tussen de met controle en toezicht belaste organen. Sommige lidstaten kennen een mechanisme voor de nodige bescherming van bedrijven, in andere landen zijn zulke organen zeldzaam, onvolledig of onvoldoende of wordt de wetgeving anders toegepast. De EU dient de coördinatie tussen deze organen te verbeteren en uit te breiden om tot een deugdelijk en uniform Europees systeem te komen.

4.3. *Normen*

4.3.1. Standaardisatie in Europa is doorslaggevend voor het succes van de interne markt. Standaardisatie draagt ertoe bij om wereldwijd uitwisselbare en dus verhandelbare producten te maken via lange waardeketens. De laatste jaren echter klagen veel kleine en middelgrote ondernemingen over het aantal mandaten voor standaardisatie van de Commissie en het feit dat standaardisatie verdergaat dan technische eisen. De deelname van deze ondernemingen aan het standaardisatieproces moet worden gestimuleerd en gesteund.

4.3.2. Aangezien het mkb steeds meer betrokken is bij waardeketens, moet het ook de kans krijgen om passend bij te dragen aan de ontwikkeling van standaarden. Praktische maatregelen zijn geboden om gelijkheid tussen stakeholders tot stand te brengen door meer steun op nationaal niveau voor de deelname van kleine en middelgrote ondernemingen die over minder financiële middelen beschikken.

4.4. *Technologie en onderzoek*

4.4.1. Bedrijven in de technische industrie zijn gangmakers in de voorhoede van innovatie voor de productie van apparatuur die de groene revolutie waar moet maken. Energie-efficiëntie, CO₂-reductie en klimaatvriendelijkheid hebben een positieve invloed op de duurzame ontwikkeling van de sector. Behalve tot nieuwe producten leiden innovaties van technische bedrijven vaak tot nieuwe manieren van productie, nog milieuvriendelijker goederen en systemen die zowel productiever als voor de klant betaalbaarder zijn.

4.4.2. Europa heeft een hoog niveau van onderzoek en onderzoeksresultaten bereikt. In 2012 zijn er in Europa meer dan 250 000 octrooiaanvragen ingediend. De weg van onderzoek naar innovatieve producten vereist echter meer dan kennis en onderzoekscompetentie. Europa beschikte gedurende lange tijd over een duidelijk wetenschappelijk voordeel voor vele technologieën, maar de industrieën die hiervan uiteindelijk de vruchten plukken hebben zich in veel gevallen buiten Europa gevestigd. Dat de industrie zo weinig munt slaat uit bestaande kennis in Europa kan verholpen worden door deelname van bedrijven aan onderzoeksprogramma's in een vroeg stadium en binnen een passend kader dat de mogelijkheid biedt de verworven kennis tijdig te benutten. Met overheidsmiddelen zouden nieuwe structuren gesteund moeten worden die de industrie en de onderzoekswereld — clusters, technologieparken, centra voor uitwisseling van technologie — samen laten werken.

4.4.3. Om het bedrijfsleven beter te laten inspelen op nieuwe wetenschappelijke vondsten, zou de steun voor onderzoek en innovatie beter afgestemd moeten worden op de behoeften van de industrie en verleend moeten worden als publiek-privaat partnerschap, zoals het programma „Fabrieken van de toekomst”. Om meer ondernemingen, met name in het mkb, te laten deelnemen moeten de richtsnoeren en bepalingen voor deelname en goedkeuring van projecten eenvoudiger worden. Er moeten maatregelen komen om de oprichting te stimuleren van moderne fabrieken, in het kielzog van de 4e industriële revolutie.

4.5. Arbeidsmarktinstrumenten

4.5.1. Het aantal banen in deze sector alleen al toont aan dat hij van cruciaal belang is om de huidige hoge werkloosheid in de EU te boven te komen en grote mogelijkheden heeft voor nieuwe banen, mits Europa de investeringen genereert voor de komende economische opleving. Met het scheppen van deze banen zou ook de onaanvaardbaar hoge jeugdwerkloosheid kunnen worden bestreden. Het huidige initiatief van de EU voor een „jeugdggarantie” lijkt een goed idee in deze crisistijd. Maar op de lange termijn kan duurzame werkgelegenheid alleen komen van solide bedrijven die hier investeren.

4.5.2. Veel productiesectoren hebben te kampen met een tekort aan jonge professionals. Onderwijs en beroepsopleidingen dienen veel meer afgestemd te worden op de (toekomstige) bedrijfsbehoeften. Zowel de overheid als de industrie moet maatregelen nemen om jongeren voor de sector aan te trekken en om tegelijk het imago van de sector op te vijzelen. Vooral het gebrek aan werknemers in natuurwetenschappen, technologie, techniek en wiskunde in bepaalde regio's van Europa moet worden aangepakt, bijv. door de mobiliteit van deze mensen in Europa te steunen.

4.5.3. Nog steeds ambiëren te weinig jonge vrouwen een technische carrière. In veel Europese landen is de technische industrie al specifieke campagnes gestart om jonge vrouwen te interesseren voor stages; het Europees Sociaal Fonds steunt projecten die erop gericht zijn jonge vrouwen gemakkelijker voor een technische carrière te laten kiezen. Maar er moet meer worden gedaan. Op scholen moet techniek en machinebouw op een inspirerender manier worden onderwezen.

4.5.4. Eén van de doorslaggevende pijlers die Europese bedrijven goed door de huidige crisis hielpen, was het uitstekende personeel. Dankzij het stagesysteem beschikken deze werknemers over ruime kennis van de theorie en van het huidige productieproces. Zij zijn in staat om innovatie snel in verschillende fasen van de waardeketen te integreren. Het Europees werkgelegenheidsbeleid zou landen moeten aansporen om zulke stagesystemen op bedrijfsniveau in te voeren. De samenwerking van bedrijven met scholen en universiteiten, beurzen met banen voor startende werknemers, en stages moeten worden bevorderd.

4.5.5. Bedrijfsverenigingen en vakbonden kunnen met steun van de overheid initiatieven nemen om de opleidingen voor de technische industrie te evalueren, alsook opties om hiaten in de arbeidskwalificatie op te vullen, voor een industrie die steeds ingewikkelder apparaten en technische diensten verschaft, en nieuwe vaardigheden nodig heeft.

4.5.6. Levenslang leren zou verplicht moeten zijn, zowel voor werkgevers als werknemers. Mensen die werkloos worden, moeten goede toegang hebben tot snelle bijscholing van hun kwalificaties. Actief arbeidsmarktbeleid moet worden gestimuleerd en goede praktijken, zoals de mede door het ESF en het EFRO gesubsidieerde praktijken, zouden sneller moeten worden uitgewisseld.

4.5.7. Industriële sectoren hebben te maken met permanente verandering. Er komen steeds banen en producten bij, terwijl andere overbodig worden. De nodige herstructurering moet anticiperend worden georganiseerd. Alle sociale partners — vakbonden en werkgevers — regeringen en EU-instellingen moeten besprekingen aangaan over een flexibeler en positievere benadering van veranderingen in de industrie. Het is van prioritair belang dat ontslagen worden vermeden om capabel en gekwalificeerd personeel voor de bedrijven te behouden. Onvermijdelijk banenverlies moet sociaal verantwoord worden georganiseerd en opgevangen. In sommige LMOE zijn voorbeelden aan te wijzen van modernisering die een productievere en schonere economie en nieuwe, goedbetaalde banen hebben opgeleverd.

4.5.8. De overheid, bedrijfsverenigingen en vakbonden moeten oplossingen vinden voor de conjuncturele schommelingen in de bedrijfsactiviteit. Snelle en efficiënte inzet van gekwalificeerd personeel is cruciaal voor de reactie van Europese industriële ondernemingen op de groeiende druk van wereldwijde concurrentie. Arbeidswetgeving moet zowel interne als externe arbeidsovereenkomsten mogelijk maken die rekening houden met de behoefte aan efficiëntie in het productieproces, gezondheid, veiligheid en het combineren van werk en gezin. Instrumenten voor de nodige flexibilisering moeten niet aangegrepen worden om de huidige sociale standaard in Europa te verlagen.

4.5.9. De nationale sociale partners dragen een grote verantwoordelijkheid bij de collectieve onderhandelingen. Succesvol concurreren bij het huidige niveau van de arbeidskosten is lastig; de koopkracht van de werknemers moet op peil blijven. Verbetering van het concurrentievermogen van de Europese ondernemingen mag niet verkregen worden via een salarisdaling. Om werkgelegenheid te behouden en te verbeteren, moet werk worden gemaakt van het niet-prijsgebonden concurrentievermogen en van beheersing van de productiekosten. De productiviteitswinst moet bestemd worden voor verhoging van de salarissen, investeringen en beloning van de aandeelhouders.

4.6. *Internationalisering van het mkb*

4.6.1. De laatste jaren beseft de Commissie dat ondersteuning van het mkb bij de export de sleutel tot een krachtiger economie is. Voor veel kleine en middelgrote bedrijven is de eerste stap de export naar een ander EU-land. Daarom is de concurrentie op de interne markt zo belangrijk: de daar opgedane ervaring kan bedrijven aansporen om naar derde landen te gaan exporteren. Aangezien het laatste lastig is voor het mkb is het van belang dat het er op die markten niet alleen voor staat. Voorts moet het mkb vlotter toegang krijgen tot regelingen voor exportfinanciering.

4.7. *Energiebeleid en toekomstige investeringen*

4.7.1. Hoewel de overheidsbudgetten beperkt blijven, moeten de nodige investeringen in energie-infrastructuur niet worden uitgesteld; dat zou het Europees concurrentievermogen schaden.

4.7.2. Er wordt thans vrijwel alleen in efficiënt gebruik van energie en hulpmiddelen geïnvesteerd als het break-evenpunt binnen 3 jaar wordt bereikt; zo blijft een hoop potentiële winst liggen. Veel private investeringen blijven uit, hoewel ze nuttig zouden zijn omdat het break-evenpunt doorgaans na 3 tot 5 jaar wordt bereikt. Het zou een uitkomst zijn als de toekomstige winsten uit die investeringen reeds een cashflow zouden genereren op het moment dat er geïnvesteerd moet worden. Daarom zouden er middelen voor zulke investeringen uitgetrokken kunnen worden door de EIB of door nationale banken die bedrijven en huishoudens krediet verstrekken, in ruil voor de winst die ontstaat door de resulterende besparingen totdat het krediet is terugbetaald. Dit model maakt zulke investeringen mogelijk zonder enige overheids-subsidie.

4.8. *Toegang tot grondstoffen*

4.8.1. Europese producenten plukken de vruchten van eerdere inspanningen om afval beter te recyclen in deze fase van hoge grondstofprijzen. De meeste metalen, voor veel producten de basis, worden tegenwoordig gerecycled. Maar de toegang tot grondstoffen die geïmporteerd moeten worden, blijft cruciaal voor het concurrentievermogen van de technische industrie. Daarom moet de EU erop staan dat de handel in grondstoffen niet wordt belemmerd door beperkingen die tegen de WTO indruisen, met name voor zeldzame metalen. Er moet dus op worden gelet dat ethische, sociale en milieunormen worden nageleefd.

4.9. *Gebruik maken van de kansen van nieuwe/toetredende lidstaten*

4.9.1. Europese bedrijven moeten de mogelijkheden van de nieuwe lidstaten veel meer verkennen en benutten. Deze aanpak kan de problemen met de enorme economische verschillen tussen de Europese regio's in een Europees voordeel omzetten.

4.9.2. Het EESC spoort de Commissie aan de internationale handel in cruciale grondstoffen te volgen. Het beveelt aan om diverse plausibele scenario's voor te bereiden, ook voor het slechtste geval, om de bedreigingen en potentiële oplossingen in kaart te brengen. De samenwerking met andere landen in vergelijkbare omstandigheden (VS, Japan, Zuid-Korea) moet worden uitgebreid.

Gedaan te Brussel, 11 december 2013.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Henri MALOSSE